



ZRC SAZU



Univerza v Ljubljani

Biotehniška fakulteta



Znamčenje ohranjanja narave: **uvod v temo posveta**

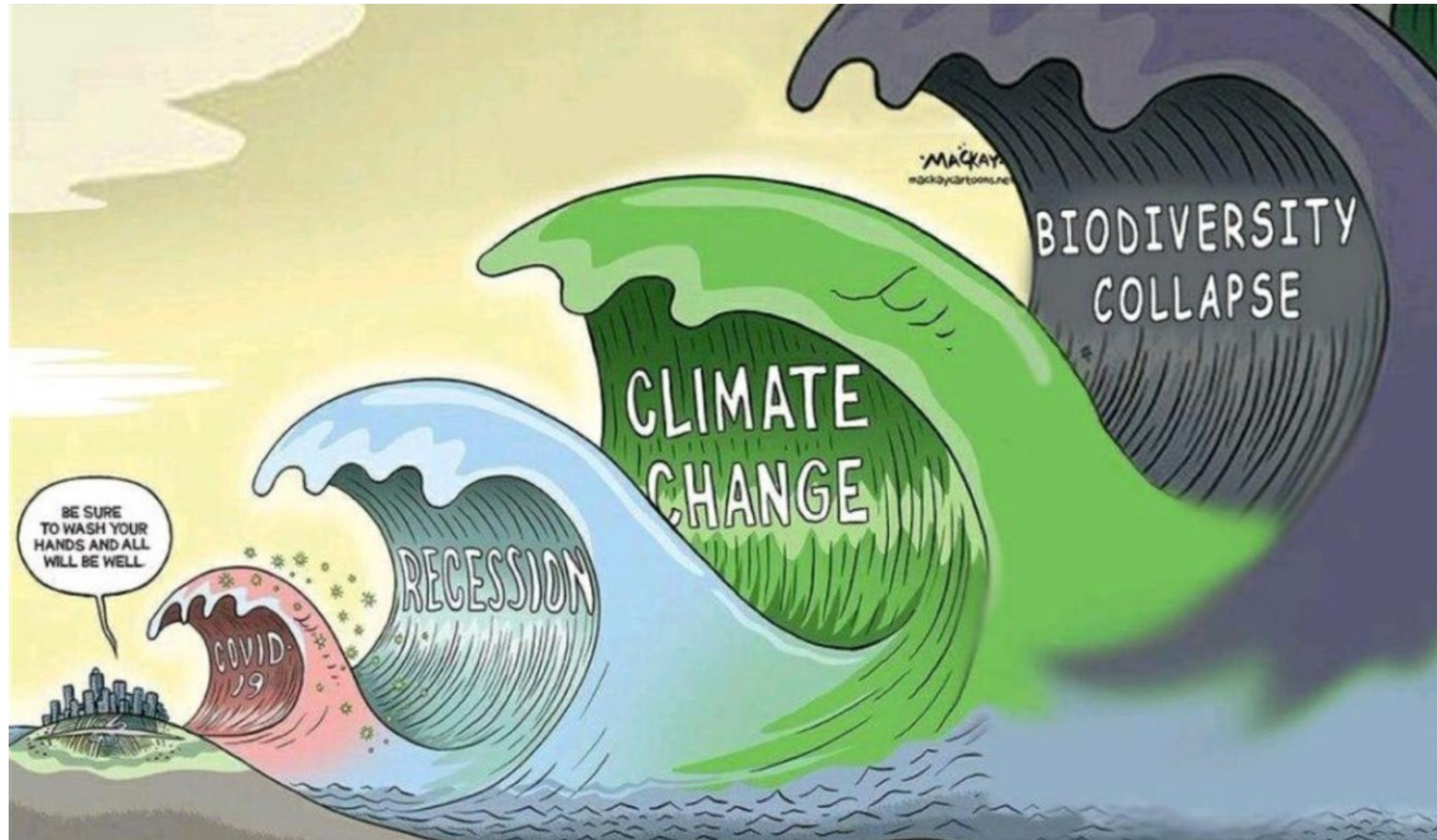
asist. dr. Tanja Šumrada,
Živa Alif
Biotehniška fakulteta UL

22. november 2022





Zakaj ohranjanje biodiverziteti?





Biodiverzitetna kriza



Figure 3: The global Living Planet Index (1970 to 2018)

The average change in relative abundance of 31,821 populations, representing 5,230 species monitored across the globe, was a decline of 69%. The white line shows the index values and the shaded areas represent the statistical certainty surrounding the trend (95% statistical certainty, range 63% to 75%).
Source: WWF/ZSL (2022)¹⁸⁴.

Key

- Global Living Planet Index
- Confidence limits

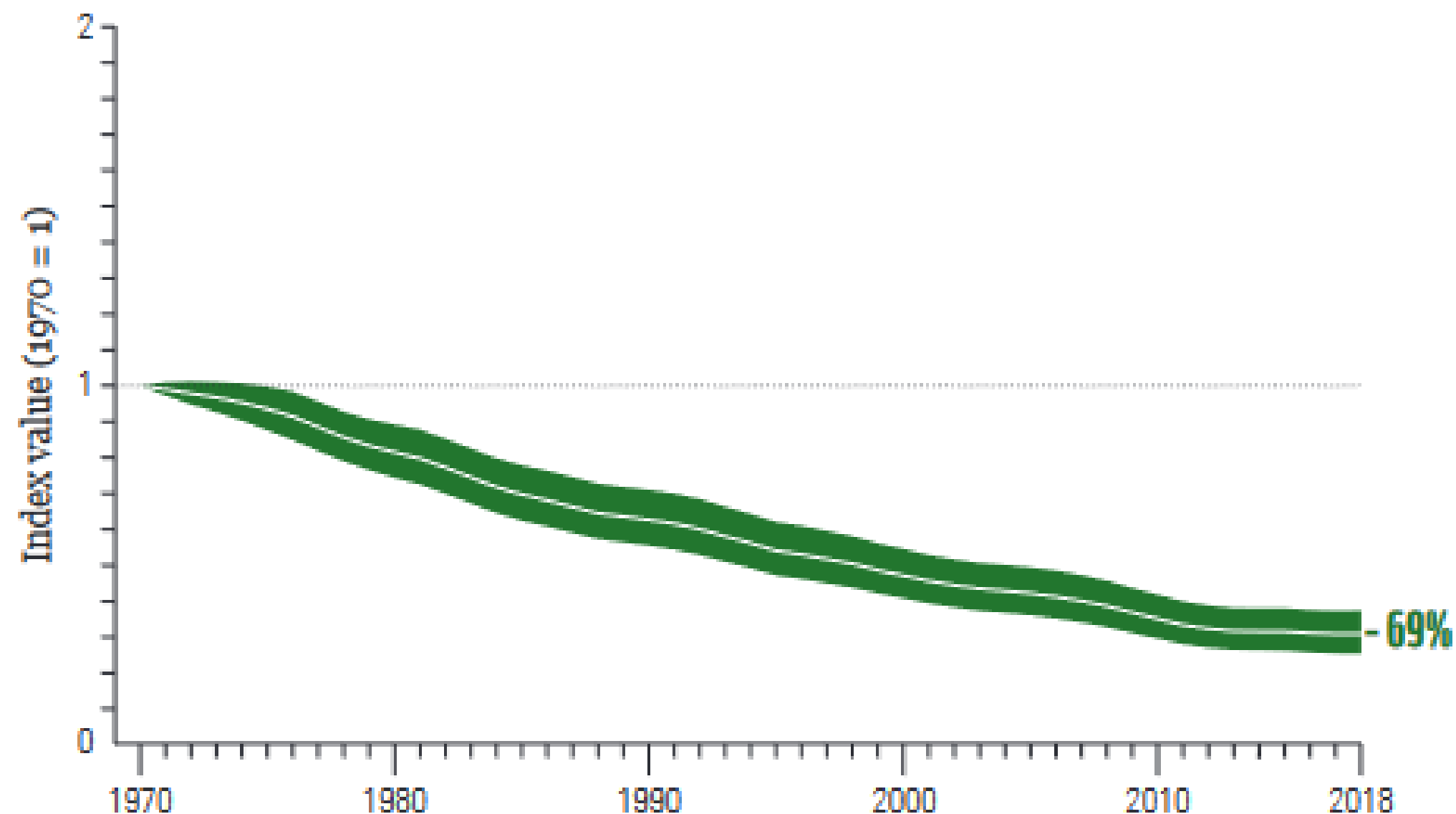
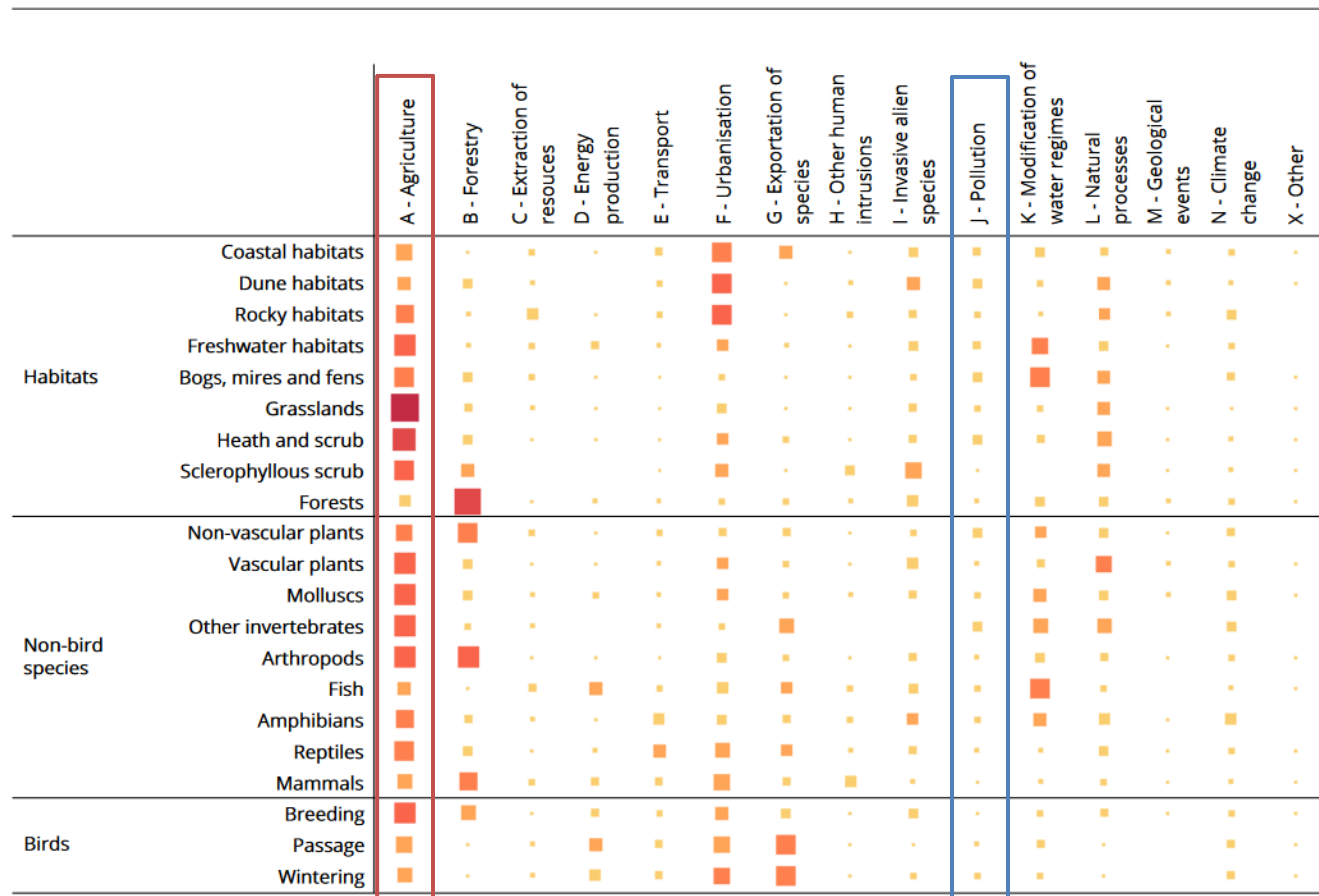
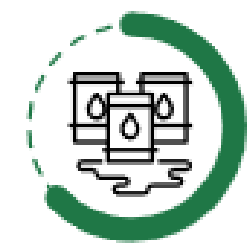


Figure 4.2 Distribution of level 1 pressure categories among habitats and species



67% ▲+5
Pollution of air, soil & water (e.g. seas, rivers, lakes)



63% ▲+3
Man-made disasters (e.g. oil spills, industrial accidents)

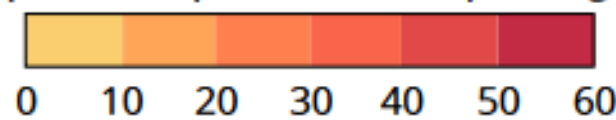


58% ▲+7
Climate change



50% ▲+3
Intensive farming & forestry, over-fishing

% of pressures per habitat or species group





Intenzifikacija in zaraščanje



1. Izginjanje in degradacija življenjskih okolij

- **sprememba rabe tal** (npr. izguba mozaične krajine),
- **izginjanje manjšinskih habitatov in struktur** (krajinske značilnosti),
- **spremembe mikrostrukture in vrstne sestave travišč,**
- **spremembe kmetijskih rastlin in rejnih živali.**

2. Manjša količina in dostopnost hrane

3. Povečana smrtnost zaradi spremembe tehnologij:

- izgube legel, večja smrtnost mladičev itd.
- zastrupitve zaradi pesticidov.





Kaj narava „potrebuje“?

1. Ohranjanje in obnova krajinskih značilnosti

- **mozaičnost krajine** (manjša zemljišča z robnimi habitati, raznolika raba tal),
- **zadosten obseg** (vsaj 10 % površin v kmetijski krajini).

2. Prilagoditve rabe na proizvodnih površinah

- **Izboljšanje možnosti za preživetje organizmov**
 - razpoložljivost in dostopnost hrane,
 - prostor za razmnoževanje in prezimovanje (refugiji),
 - zmanjšanje smrtnosti zaradi stikov s pesticidi in kmetijsko mehanizacijo.

3. Vzpostavljanje trajnostnih pridelovalnih sistemov na območjih z visoko naravno vrednostjo

- Razvoj „obrobnih“ podeželskih območij z **ekstenzivnimi modeli kmetovanja in dodajanjem vrednosti proizvodom.**



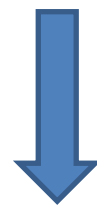


Preobrazba prehranskih sistemov



1. Sistemi proizvodnje in potrošnje hrane trenutno niso trajnostni.

2. Med ključnimi ukrepi je izboljšanje transparentnosti trgov s hrano in dvig ozaveščenosti potrošnikov. (IPBES, 2019)

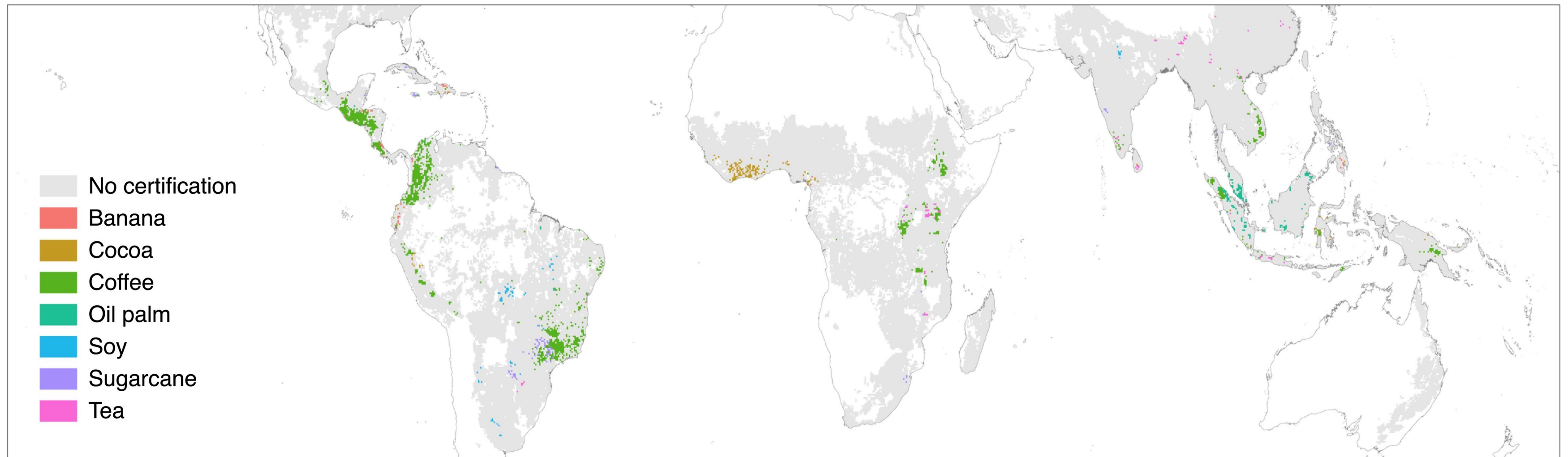


Izboljšanje informacij o okoljskem odtisu proizvodov s certificiranjem





Certifikati z ukrepi za ohranjanje biodiverzitet



Globalna porazdelitev certificirane kmetijske pridelave
(Tayleur et al., 2018)





Primeri znamk v Evropi

- okrog 15 primerov iz 7 evropskih držav,
- večinoma jih vodijo NVO (WWF, BirdLife), v nekaterih primerih kmetijske organizacije,
- začetki v obdobju med 1980 in 2017,
- vključujejo od 10 do 10.000 kmetij (od 70 ha do skoraj 300.000 hektarjev).





Pristopi k določitvi standardov



Točkovni sistem

(ukrepi so točkovani, kmet mora na ravni kmetije preseči določeno število točk)



Delež površin, namenjen ukrepom

(7-20%)



Ohranjanje tradicionalnih pridelovalnih postopkov in sistemov



Celostni načrt upravljanja kmetije

Ciljni ukrepi za ohranjanje krajinskih značilnosti, specifičnih vrst ali izvajanje prilagoditev v tehnologijah pridelave (npr. travinje, vinogradi, njive)

Ekološko kmetijstvo (ali min. Navzkrižna skladnost)





Nadzorni sistemi



Manjše sheme

- **Osnovna raven certificiranja zunanja** (ekološko kmetijstvo)
- **Notranja (neformalna) kontrola nadstandardov**

Velike sheme

- **Organizacija razvije sistem kriterijev** (pogosto v sodelovanju z razisk. institucijami),
- **Kontrolo vrši zunanja agencija na podlagi pogodbe**





Zakaj se kmetje vključujejo?



Skupne koristi:

- Višja odkupna cena
- Skupni nastop na trgu (dostop do trgovcev in živilskih podjetij)

Pristop „od spodaj“

- Znamka nastane z graditvijo odnosov s posameznimi kmeti, ki so običajno:
 - zelo motivirani za ohranjanje narave,
 - sodelovali z NVO že v preteklosti,
 - želeli dostop do svetovalne podpore.



Pristop „od zgoraj“

- Nosilec znamke sodeluje z živilsko industrijo ali trgovskim partnerjem, ki od kmetov zahteva certificirano pridelavo.





Priporočila na podlagi izkušenj obstoječih znamk



Razviti opredelitev in kriterije za „naravi prijazno“ kmetijsko pridelavo na ravni EU in posameznih regij (vključno z nadgradnjo ekološkega kmetijstva).



Povečati povpraševanje z dvigom ozaveščenost potrošnikov o biodiverzitetni krizi in povezavah med varstvom narave in trajnostnimi prehranskimi sistemi.



Spodbujati razvoj znamk s podporo sodelovanjem med naravovarstveniki, kmeti, živilsko industrijo in trgovskimi verigami (zlasti začetne investicije v vzpostavitev sistema).





ZRC SAZU



Univerza v Ljubljani

Biotehniška fakulteta



Hvala za pozornost!

asist. dr. Tanja Šumrada,
tanja.sumrada@bf.uni-lj.si

22. november 2022

